

תוס' יו"ט

האמורי. כמו כן אלו השוטים כשיממלא סאתם יאצדו. וקודם לכן לא. שם יאצדס קודם לכן הרי זה ככלל יאצד עולמו. לפי שהעולם נצרך שמהא הרשות נתונה צדי אדם להימין או להשמאל. ולפיכך אין לאצדס קודם שנממלא סאתם. נראה לי. וראיתי בספר דרך חיים על משנה הכל לפי נפשו והרשות נתונה וכו' פרק שלישי דאבות שפירש שם יאצד העוזדים לא היה האדם צעל צחירה שהרי ירא מן

מהר"ל דרך חיים פ"ג מט"ו

אלו ע"כ, ויפה השיב להם שלא יאבד את העולם, אבל למה יאבד עובדי ע"ז. אבל דבר זה שאם היה מאבד עובדי ע"ז לא היה האדם בחירי כלל, כי אין יהיה בחירי שהרי היה ירא מן האבוד לגמרי.

מהר"ל תפארת ישראל פס"א

ובפרק כל כתבי (שבת קיח, א) אמרין האומר הלל בכל יום כאלו מחרף ומגדף כלפי מעלה, והטעם שראוי שיהיה העולם נוהג כמנהגו ובשביל שהעולם נוהג כמנהגו מדותיו יתברך אמת, ואם לא היה זה שהעולם נוהג על מנהגו של עולם אם כן מדותיו יתברך אינם אמתים ח"ו כי הרשעים ועובדי ע"ז בטובה ואלו הצדיקים בצרה, אבל ענין הזה מפני שהעולם נוהג כמנהגו ולפיכך אין הקדוש ברוך הוא מאבד הע"ז מן העולם, וכך אמרין במסכת עבודה זרה (נד, ב) והגומר הלל בכל יום נראה שהוא אומר שבכל עת הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך נס, ואם כן למה הצדיקים בצרה והרשעים בטובה ואינו מאבד הע"ז מן העולם ואם כן ח"ו אין ביכלתו וזהו חרוף וגדוף. וזהו שאמרו בירושלמי שלכך הוא מחרף ומגדף מפני שאמר פה להם ולא ידברו וגו' ואם כן למה אינו מבטלם כאלו ח"ו אינו יכול, אבל האומר הלל בזמנה אומר שהעולם נוהג כמנהגו רק בזמנים מיוחדים ולדבר מיוחד לא לכל דבר משנה הטבע רק העולם כמנהגו נוהג והקדוש ברוך הוא מחדש נסים בזמן מן הזמנים וזהו שבח לו (ע"ע הקדמ' ב'):

ערכי נחל פרשת בהעלותך

אמנם תשובת שאלה זו יובן בהקדם מה שארז"ל [עבודה זרה ג"ח:] אמר רב מאי דכתיב [דברים ד', יט] אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם [פ"י] רש"י מניחן לטעות] והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב [משלי ג', לד] אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו ע"כ. והכוונה, שמה שנתן הקב"ה כח במאורות וצבא השמים להאיר ולמשול על הארץ והצמחים והמתכות ושאר דברים, כי בכדי שיהיה שכר ועונש רצה הקב"ה שיהיה מקום לעכו"ם לטעות, דאם לא כן אין מגיע שכר לכופרים בעכו"ם. הרי שגם בעכו"ם יש קצת מרצונו של הקב"ה, והוא צורך העולם כדי שיהיה שכר ועונש שלתכלית זה היה בריאת העולמות, ואילו לא היה מקום לטעות לא היו הרשעים טועין ולא היו עונש וגם שכר לא היה. ממילא מעט מהרצון זה הוא הניצוץ המחיה. אך דוה לא שייך

אכן כל זה יובן עם הקודם, כי השאלה היה אם איתא כדבריהם שאין רצונו של הקב"ה בעכו"ם והוא שנאוי ומשוקץ ומתועב לפני השם יתברך כאמור בתורתנו, והוא היפך רצונו והוא חיצוניות גמור, אם כן מוכרח שיתבטל מעצמו מציאות, בשלמא שאר איסורים שבתורה, אשר הם ג"כ הפך רצונו וישראל רחוקים מהם מאד ומציאותם קיים, כבר אמרנו שהוא ע"י ניצוץ קדוש המחיה, והניצוץ שבתוכו הוא מה דשרי לן רחמנא כוותיה, שאתו הדבר אינו מתנגד לרצונו ונכלל בקדושה וישראל קרובים אליו כאמור, משא"כ עכו"ם לא שרי לן רחמנא כוותיה כלל, והוא אסור במשהו, הרי כולו הפכיות ומתנגד לרצונו, לא נמצא משהו מקדושה ומרצונו של הש"י בו, והרי זו שאלה גדולה.